ובא ואוכלן בקדושת שביעית *בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בכחצי איסר אסור מתיב רב ששת ומן המופקר ג' סעודות ותו לא ורמינהי *הפיגם *והירבוזין והשיטים והחלגלוגות והכוסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגיר של אפר פטורין מן המעשר וניקחין מכל אדם בשביעית לפי שאין כיוצא בהן נשמר הוא מותיב לה והוא מפרק לה *בכדי מן שנו וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *בכדי מן שנו מאי משמע דהאי מן לישנא דמזוני הוא דכתיב °וימן להם המלך וגו' אי הכי לולב נמי לולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא אי הכי אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית היא אתרוג בתר לקיטה אזלינן והא בין ר"ג ובין ר' אליעזר לענין שביעית אתרוג בתר חנטה אזלינן דתנן *אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בג' דרכים לערלה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת

ובא. חבר זה ואוכל אותם הפירות בקדושת שביעית אכילה ושתיה וסיכה והדלקת הנר שהן הנאות המותרות בהן כדמפרש במס' שביעית (פ"ח מ"ב): **בד"א.** דמזון ג' סעודות מיהא מוסרים בלוקח מן המופקר שראה חבר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרו הואיל ולא ראיתהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו צרה להצניען: **אבל בלוקח מן המשומר.** שדה זו היתה משומרת בגדר ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים דכתיב (שמות כג) ואכלו אביוני עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד על יד: **הפיגם.** עשב שקורין רוד"א: **הירבוזין.** הגפל"ש בלשון אשכנז וכאן קורין לו אוידל"ש והן עשבים וטעמם קרוב ללולבי גפנים: **והשיטין.** אספרו"ש ומין ירק הוא: **והחלגלוגות.** פולפי"ד: **והכוסבר של הרים.** אלייכדר"א והוא גדל בהרים אבל כוסבר של גנה חשוב הוא: **והכרפס של נהרות.** שקורין בלע"ז קריסו"ן אבל של גנה חשוב הוא וי"א כרפס אפי"א וכן שמעתי אבל נראה שאינה גדילה בנהרות: **והגרגיר של אפר.** אורוג"א הגדילה באחו אבל של גנה חשוב הוא: **פטורין מן המעשר.** בכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהן נשמר שאין חשובין על הבריות ומפקירין אותן לכל והפקר פטור מן המעשר דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך יטול מעשרותיו יצא הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: **וניקחין מכל אדם בשביעית.** ואף על גב דשביעית נהגא במופקרים מפני שאין כיוצא בהן נשמר והוה ליה לוקח מן המופקר ואף על גב דלא ידעינן ביה בהאי דודאי הפקיר מחזקינא ליה בהכי דאין דרך לשומרן לפיכך מוסרין לו דמיהן ולא חשדינן ליה שיכניסם לסחורה אלמא בלוקח מן המופקר מסרינן טובא דהא וניקחין קתני משמע אפי' טובא: **בכדי מן.** בכדי מזונותיו שנו דנקחין והיינו שלש סעודות: **וימן להם המלך.** בצרכי סעודה משתעי קרא בדניאל (א') וימן המלך ויפרנס המלך: **אי הכי.** דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ, לולב נמי לא נזבין מיניה שאף בו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: **ומשני לולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא.** דעל כרחך בחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אילן בתר חנטה אזלינן ביה במסכת ראש השנה (דף יג:): **אתרוג בתר לקיטה אזלינן.** דחלוק משאר אילנות ודינו כירק שהלכו בו בתר לקיטה משום דגדל על כל מים כדאמרינן בר"ה (דף יב:) ותבואה ואילנות גדילין על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמשקין אותו תמיד כירק כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ג.): **בין לר"א בין לר"ג.** דאפליגו באתרוג לענין מעשר, מודו לענין שביעית דבתר חנטה אזלינן ביה: **לערלה.** שנוהג בו כאילן וכן רבעי נוהג בו: **ולשביעית.** דאזלינן ביה לענין שביעית בתר חנטה:

שבשעת

בד"א דמזון שלש מיהא מוסרין בלוקח מן ההפקר פרשה חבר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרן הואיל ולא ראיתהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו צרה להצניען אבל בלוקח מן המשומר שהשדה זו מקום משומר בגדר ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקירן שאמרה תורה תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך והערמה היא שמוכרן על יד כך פי' בקונט' ולא יתכן פי' זה לפי מה שפירשנו בשם ר"ת פ"ב דכתובות (דף כד. ושם) גבי שלי חדש ושל חברי ישן דסתם ע"ה אינו חשוד אא"כ יודע ביה שהוא חשוד ואי בודאי חשוד מיירי הכא א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגם וכו' וכל הני דחשיב התם ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כדדרשי' בת"כ ואת ענבי נזיריך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר דנזיריך משמע דנזר מהן בני אדם וכן פי' בקונט' בשם רבותיו בסוף יבמות (דף קכב.) גבי נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של נטע רבעי הם של עזקה הם לא אמר ולא כלום לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו כלומר של עזקה מפרדס מעוזק וגדר סביב לו והיא שביעית והקשה שם בקונטרס על פירושו מה איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור, לא שנא מן המשומר ולא שנא מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעזקה עיר שבארץ ישראל ופירותיה משובחים ואם היה עובד כוכבים זה בחוצה לארץ ומשבחן ואומר מעזקה הן אין חוששין לדבריו לענין שביעית דאין נוהגין בחו"ל דאמרינן עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ולענין שלא לעשר עליהן מפירות חו"ל משום מן הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה לר"ת דמן המשומר אסורים כדפרישית ועזקה לשון ויעזקהו ויסקלהו (ישעיה ה) כמו בית יעזק היתה נקראת דתנן פרק ב' דר"ה (דף כג:) ולהשביח מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות הפרדס השמור טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו ידים וגם ממהרים ללקטם קודם בישולם והא דקאמר הכא אפי' כחצי איסר אסור הייט משום דאסירי באכילה ושומרי ספיחים בשביעית דפ' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) לא שומרים מן האכילה דלא היו צריכין לשומרם מבני אדם דמאליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לצורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מבהמה חיה ועוף ומיהו קשה לר"ת דלא אסר בת"כ מן המשומר אלא בבצירה כדרך הבוצרים אבל ע"י שינוי שרי כדקתני בסיפא מכאן (א) אמרו תאנה של שביעית אין קוצין אותה במוקצה אבל קוצה בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה אין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא ומכניס לבדידה ואמן המשומר קאי ועוד דמשמעתין משמע דלא אסר מן המשומר אפילו כחצי איסר אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אבל פירות מיהא לאכילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכינן על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאנה של שביעית התם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי.** הך משנה אתיא כמאן דאמר נטע רבעי בפרק כיצד מברכין *(דף לה.): **ולשביעית.** ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי פרק ב' דביכורים כגון אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילן דבתר חנטה ולא כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים (*ולא) הוי כלאי הכרם מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שבט כאילן אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שבט כאילן כדאמרינן פ"ק דר"ה (דף יד: ושם) דלא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא אזלינן בתר לקיטה וא"ת ואמאי לא אזלינן באתרוג בתר לקיטה לכל דבר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז שם) באספך מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב שהן גדלין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה יצאו ירקות שגדלים על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גבי ערלה פעמים שברביעית ואסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאזלינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמסכת שביעית (פ"ט מ"א) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרצא בהכי ההיא דפ' מקום שנהגו (דף נא: ושם) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש דהא דאזלינן בירק בתר לקיטה הייט בשלא נגמר גידולם בששית אבל נגמר גידולם בששית שרו בין לר"ע דדריש שגדלים על רוב מים בין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדלים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף יב.) מידי דהוה אבצלים הסריסים דהתם שמנע מהם מים ל' יום לפני ר"ה השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולם נמצאו גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים יצאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרינן בירושלמי גבי בצלים הסריסים פ"ב דשביעית אמר ר' מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל שמספקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגבי אורז ודוחן בר"ה פ"ק (דף יג:) דיהב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדקאמרינן דעשויה פרכים פרכים ומיהו קשה מאתרוג דאמרינן פרק קמא דר"ה (דף יד:) באתרוג שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דאידך שבט ונלקט באחד בשבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אזלינן באתרוג בתר חנטה כר'

אליעזר

א ב ג
צג מיי' פ"ח מהל' שמיטה הל' יב ופ"ז שם הלכה א:
צד ד מיי' פ"א מה' מעשר שני ונ"ר הלכה ה:

רבינו חננאל

ואקשינן מזון ג' סעודות מן המופקרות ותו לא. ורמינהו הא דתנן בשביעית פ"ג הפיגם והירבוזין השוטין והחלגלוגות והכוספר שבהרים והכרפס (שבננות) [שבנהרות] והגרגיר שבאפר פטורין מן המעשר ונלקחין מכל אדם בשביעית ולא קתני ג' סעודות. ופרקינן בכדי מן פי' כדי מזונותיו כלומר כדי שימכור אילו ויקנה בדמיהן פת כדי אכילתו ולא קשיא. אי הכי שאין מוסרין לו בשביעית*) הוא שנכנס משנה ששית לשביעי' כי הוא חשוב מפירות שנה ששית לפיכך מותר. וא"ת אי הכי ליתני במתני' שגם האתרוג מותר. ונוקמה באתרוג בן ששית הנכנסת לשביעית לא מצית אמרת הכי דאפי' אתרוג בן ששית שנכנס לשביעית אסור דבתר לקיטה אזלינן ולא חיישינן לחנטתו של אתרוג.

*) נראה דחסר כאן וצ"ל שאין מוסרין לו דמי פירות שביעית לולב נמי לולב בר ששית שנכנס לשביעית הוא שנכנס וכו'.

תתנושא
הגמ' מסבירה למה יש
חילוק בין הלולב ואותר
לקנותו מעם הארץ
בשביעית מעא"כ האתרוג.
ומסקנת הגמ' מדובר
בבר ששית הנכנסת
לשביעית: בלולב דבתר
חנטה אזלינן אין קדושה,
באתרוג דבתר לקיטה
(זה תנא למשנתנו)
יש בו קדושת שביעית

תורה אור

שביעית פ"ט מ"א

*סוגריים אלו לשם
פלוג כדי לדבר רבק
בדיון בענין הלולב.
דתוכם הגמ' דנה
באתרוג בגלל תשובת
הגמ' - "לולב בר ששית
הנכנס לשביעית"

ר"ה יד:
קדושין ב:
בכורי' פ"ב מ"ו

** סוגריים
(ג) אלו
מיועדים
לדילוג כד
להגיד מיד
לתשובה. בתוכם
מובא המקור שבו
מופיעים ר"ג ור"א ודעתם
שדנין
שביעית
אתרוג בתר
חנטה
אינן

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בד"א דמזון וכו' מכאן אמרו תאנה: נ"ב ...

Φ סוגריים
(ג) אלו
לשם דילוג
כדי להתמקד
על האיזו אתרוג
שוה לאילן דהיינו
בתר חנטה לענין
שביעית לר"ג ור"א

[ועי' תוס' קדושין ב: ד"ה אתרוג]

[נ"ל דלא]